

Posudek na bakalářskou práci Tomáše Hartmana „Setkávání Východu a Západu v díle Ahmeda Midhata a Rifá'a al-Tahtáwího“

Rifá'a al-Tahtáwí a Ahmet Midhat Efendi patřili k nejvýznamnějším egyptským, respektive osmanským intelektuálům, kteří domácímu čtenářstvu zprostředkovali poznatky o Evropě. Jejich význam byl o to větší, že obě země – Egypt (nominálně stále pod správou osmanské říše) i „jádrová“ oblast osmanské říše (Balkán a Anatolie) – procházely pomalým a bolestným procesem modernizace a musely čelit dominanci Evropy v politické, sociální, hospodářské i kulturní sféře.

Cílem předložené bakalářské práce je porovnat cestopisy obou osobností, které s odstupem více než 50 let navštívily Paříž, a ukázat, jaký obraz Evropy (Západu) svému čtenářstvu poskytly. Autor, student arabistiky a turkologie, si téma práce zvolil po zralé úvaze a rozhodl se pro látku pokrývající oba obory jeho zájmu. Nutno podotknout, že zdaleka nejde o jednoduché téma. Zatímco u Tahtáwího narace se mohl diplomant opřít o anglické vydání (byť vycházel primárně z arabského textu), dílo Ahmeta Midhata je dostupné pouze v osmanské turečtině a relativně nesnadné na čtení. Zároveň fakt, že byly porovnávány dva kulturní okruhy, dvě rozdílné epochy a dva typy cestopisů – „reálný“ Tahtáwího (z roku 1835) a fiktivní Midhatův (z roku 1876), třebaže doplněný o Midhatovo líčení skutečné cesty do Evropy z roku 1890 –, kladlo při zpracování látky na autora nemalé nároky.

V první, spíše kompilační části (kapitola 2) autor poměrně výstižně charakterizuje životní osudy obou cestovatelů, popisuje jejich cesty a zamýšlí se nad problematikou sebereflexe v obou textech. Jádrová část práce představuje analýzu obou vyprávění. Začíná popisem pramenů a charakterem daných narácí a dotýká se otázky formování identity a sebevyjádření (3.2.). Podkapitola 3.3. je věnována rozboru jednotlivých tematických okruhů (Paříž, Evropané, ženy, náboženství, zábava, jídlo a stravování). Ty byly vybrány, jak Tomáš Hartman přesvědčivě dokládá, jednak podle četnosti výskytu v textech, a potom podle toho, nakolik se tato témata u obou autorů navzájem protínají a nakolik se jednalo o témata důležitá i v dobových diskuzích.

T. Hartman správně zaznamenává, že oba spisovatele pojil společný zájem poskytnout čtenářstvu pokud možno přesné a předsudky nezatížené informace o Evropě a západním způsobu života v klíčovém období přerodu muslimského světa. Jako vzor Evropy a středobod jejich představ o Západu jim přitom sloužila Paříž. T. Hartman se rovněž zamýšlí nad faktory ovlivňujícími výběr témat a svou reflexi doplňuje o úvahu o dvojí stylizaci reality (dotýká se tedy problematiky vzniku narativního textu a dělicí čáry mezi fikcí a realitou). Výstižně také popisuje rozkolísaný postoj obou autorů – na jedné straně jejich obdiv k Západu a snahu prezentovat ho čtenářům v příznivém světle (Tahtáwí dokonce hovoří o Paříži jako o své „druhé manželce“), ale současně ukotvenost v islámu (silnější u Tahtáwího), jehož prizmatem Západ nahlíželi a soudili. Autor si správně všímá rozdílného postavení autorů: Káhiřan Tahtáwí musel arabskému čtenáři podrobně vysvětlovat různé sociokulturní jevy, zatímco Istanbulan Ahmet Midhat již mohl počítat se čtenářstvem s Evropou alespoň částečně obeznámeným, na čemž měl sám nemalou zásluhu.

Samotné zpracování témat je spíše přehledové, ale dokazuje, že diplomant umí číst prameny a je schopen formulovat vlastní názory na ně. Rovněž je nutno pochválit, jak si Tomáš Hartman poradil s texty psanými arabštinou a osmanskou turečtinou 19. století.

Současně lze ale práci vytknout řadu formálních i obsahových nedostatků. Na obecné rovině působí poněkud nevyváženě porovnání textů obou autorů. Vzhledem k větší dostupnosti sekundární literatury se autor soustředil více na Tahtáwího a Ahmetu Midhatovi

vymezil podstatně menší prostor jak v části líčící životní osudy a cesty, tak v analytické části. Tematickému rozboru by nepochybně prospělo větší soustředění na vlastní text analýzy (*Paris'te Bir Türk*), jenž je někdy příliš vytěšňován citacemi ze sekundární literatury. Jako problematické se jeví pasáže, v nichž se autor snaží o teoretické úvahy. Řada pojmů a konceptů jako sebereflexe, diskurz, orientalismus a okcidentalismus, obraz druhého atp. mají své pevné místo v teoretické literatuře a snaha tyto termíny nově definovat působí poněkud nadbytečně, navíc se v nich diplomant evidentně příliš neorientuje. Stačilo by alespoň nahlédnout do encyklopedických hesel – v teoretické části vůbec chybí odkazy na relevantní literaturu. Navíc jsou autorovi závěry někdy vyloženě chybné (jako v případě okcidentalismu – ten jistě není „živým projevem dvou kultur“ /s. 35/). Vhodnější by bylo zaměřit mnohem větší pozornost na porovnání cestopisů A. Midhata a R. Tahtáwího a na otázku, jak odlišné obrazy tyto texty Západu nabízely.

Závěr práce je v porovnání s úvodem i rozsahem textu příliš krátký a chybí zde uvedení hlavních výsledků, k nimž analýza dospěla, ačkoliv se autor snaží o obecnější shrnutí celé látky. Je patrné, že práce byla psána ve spěchu a některé pasáže zůstaly nedokončeny či nepropracovány.

Celkový dojem z práce kazí rovněž odbytá jazyková stránka. Vyjma obecné stylistické neučesanosti a neobratnosti se vyskytují i závažnější gramatické a stylistické chyby, jako je užití čárek (mylně uváděny před spojkami, jež neoddělují vedlejší věty /než, jako/, naopak chybí před spojkami v celé řadě vedlejších vět) či psaní velkých a malých písmen (západ, východ, Francouzský, Evropský). Některá spojení působí vyloženě nečesky a jsou špatně srozumitelná (namátkou: „zprávy, které o svých cestách nechali“ /s.7/, „zodpovědět na to“ /s. 8/, „interpretace o možnostech života“ /s. 17/, „Nasuhovo vyznění“ /s. 28/, „Nasuh toho dokáže“ /s. 28/, „rostou narativní prostředky“ /s. 30/, „...okcidentalismus tedy, ač sám reakce na projevy orientalismu se vracel zpět k domácímu publiku, pro jehož účely sloužil“ /s. 35/, „hlavní odlišovací proces pro Tahtáwího byla sebereflexe“ /s. 36/, „vizuálně přijímaná témata“ /s. 37/, „Francie byla... vývozcí civilizace“ /s. 44/, „produktem referenčního rámce“ /s. 46/, „...v Tahtáwího snaze informovat čtenáře lze spatřovat také některé použité prostředky“ /s. 58/, „výrazně překračuje islámské doktríny“ /s. 59/, „přináší apel na sebevědomí Osmanů, díky čemuž nabývají okcidentalistického vyznění /s. 69/).

I přes uvedené výhrady práce splňuje zadání i nároky kladené na bakalářskou práci. Práci **doporučuji** k obhajobě a navrhuji hodnocení „velmi dobře“ až „dobře“.

Praha, 8.6.2015

PhDr. Petr Kučera, PhD.
ÚBVA FF UK